

שער ראשון למען המולדת

על מנת להישאר בארץ
דרוש חזון.
פעלם של החלוצים בארץ
הוא בחזקת פרעון של "שטר זהב" -
שוב לא סתם שטר נייר
אלא שטר יקר ומקודש.

כבוש הארץ יעשה
למען גאולת העם,
ולמורשת לבנים
"אתם בונים דְּבִירִים לְבָנִים לְאַחֲרֵיכֶם...
בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה מְדַבֵּר".

החלוצים מנקודת ראות רוחנית משמעותית
בהקשר לפעלם בארץ
מתוארים כבני מלכים -
ממשיכי בית דוד -
היוצרים מלכות חדשה.
"הוד וגְּבוּרָה לְעַנְיֵיכֶם,
אֲשֶׁר יִהְיוּ בְנֵי-מְלָכִים פְּעַם אַחַת - בְּהִנָּדָה"

**עוד יסופר על מעשיהם
מדור לדור
כפי שמספרת ההגדה
מדור לדור...**

כתב ידו של אבי לניר, 5.1.1969 (ט"ו בטבת תשכ"ט).
הציטוטים משירו של אצ"ג - "ירושלים של מטה". סיכום משיעור בטכניון.

הקדמה על כל הטוב

"בהמריאכם אל-על זכרו תמיד את הארץ למענה תילחמו בעת מבחן. בהגביהכם טוס - אל יגבה לבבכם ועשו את המוטל עליכם באותה ענווה המציינת את צה"ל כולו. זכרו כי הנכם חלק מגוף צבאי רב זרועות, אשר הסיוע ההדדי והתיאום בין שלוחותיו הן תנאי הכרחי למיציא כוחו ועצמתו של צה"ל."

מסירות נפש ונכונות להקרבה למען קיום העם היהודי ונצחו הנם בשבילנו ערך מוסרי עליון. הסיסמא 'הטובים לטיס' הקוראת צעירים ישראלים להתנדב להגשמת ערך זה ולהזדהות עימו היא על כן לא רק קריאה חיונית לבטחוננו, אלא קריאה המשרתת ערך לאומי, אנושי ומוסרי שאין גדול ממנו."

משפטים מזוקקים אלו נאמרו מפיי הרמטכ"ל צבי צור בטקס סיום קורס טיס, ב-14.3.1961 (כ"ו באדר תשכ"א), באוזני החניכים המסיימים ובני משפחותיהם. הרמטכ"ל שנכנס לתפקידו כחודשיים קודם לכן והיה נתון ראשו ורובו בהעמדתו ובביסוסו של צבא יהודי איכותי, ערכי ואיתן, חזר על מסריו באופן דומה באוזני הנאספים למסיבה השבועית במועדון המסחרי והתעשייתי בתל-אביב ב-14.3 (ליל כ"ז באייר):

"מספרם של ההולכים לצבא-קבע מועט, ודבר זה מפריע לי לישון בלילה - מוטב שיפריע לכולם. יש לראות כסימפטום של ראייה מטושטשת את ההרהור בקול על הסיסמא 'הטובים לטיס'. יתרונו אינו בכמות ולא בטיב הנשק, כי אם בחינוך האדם."

במדורו "הטור השביעי" בעיתון "דבר" התייחס המשורר נתן אלתרמן לאמירותיו של הרמטכ"ל:

"דברים אלה נאמרו לא כדרך שאומרים דבר הלמד מעצמו, הפעם היתה כאן כמין נימה של אף על פי כן עם התכוונות לתת לדברים הדגשה מחודשת ואישור מחודש. כמו לגבי ענין השנוי במחלוקת. גרמו לכך כמה עיונים וניסוחים פילוסופיים והיסטוריוסופיים שזכו בזמן האחרון לפומביות רבה, ובתוכם הערעור שנשמע מפיי פרופ' רוטנשטרייך על סיסמת 'הטובים לטיס'.² את התנגדותו מסביר הפרופ' כך: 'כוונת הדברים היא לומר כי הטובים

1 בתחילת אותו חודש אמר הרמטכ"ל בכנס מפקדים: "אותם אנשים שיהיו בעתיד את הקצונה הבכירה בצבא-הקבע ויטביעו את חותמם על דמותו של הצבא צריכים להיות מטובי הנוער של היום. על-כן עלינו להילחם כל יום מחדש נגד הציניות שפשטה בקרב הנוער, הרואה בשירות-הקבע בזבוז זמן מצד-אחד, או קרייריזם מצד שני. הייתי בכנס מדריכים בחיפה ושוחחתי איתם על היחס לצבא-הקבע. החניכים שם השתדלו להסביר לי שצבא-קבע הוא קרייריזם. ומאיך-גיסא, כשמזדמן לי לבוא במגע עם ציבור סטודנטים מסביר לי כל אחד שחובתו היא לדאוג לעצמו. אין רע בכך שכל אחד דואג לעצמו - באמריקה, בקנדה, באנגליה, בכל מקום בו **עצם קיומה של המדינה מובטח**. שם ראשי כל אחד לדאוג לעצמו. אבל קיומה של מדינת ישראל רחוק מלהיות מובטח, ואם לא נדאג לכלל אלא לפרט, יהיה מצבנו חמור עד מאוד (וכן - מצבנו של הפרט). הכרח הוא שמיטב הנוער יגיע אלינו - אפילו איננו יכולים להתחרות בתנאי שכר ושירות המקובלים מחוץ לצבא - כי אם לא יגיעו אלינו אלה, יהיה עצם עתידנו נתון בסכנה. נחדיר להכרתם של הצעירים את חומרת המצב: את ההכרח שישרתו עמנו בצבא. זאת יש לעשות היום, מחר ומחרתיים ובכל יום. אז תהפוך חבורה זו להיות פחות **צינית** ויותר **צינית**, כפי שהיא צריכה להיות" ("מערכות" 136, "סביבנו ובתוכנו" - רב אלוף צבי צור, מאי 1961. ההדגשות במקור).

2 נתן רוטנשטרייך, פרופסור לפילוסופיה, שימש אז כדיקן הפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטה העברית ולימים כיהן בה כרקטור. אלתרמן פירט את השתלשלות הדברים כך: "התקפתו של פרופ' רוטנשטרייך על אותה סיסמת-גיוס נערכה קודם בעל-פה, בהרצאה שלו בקבוצת חולדה (בליל שבת ה-17.2.1961, ב' באדר תשכ"א),

מבחינת המידות ומבחינת זיקתם לעולם של מוסר - וזו המשמעות של התיבה 'טוב' - ילכו לטיס. כלומר שיש כאן קישור בין שירות מסוים לבין הרמה הערכית של המשרת. נגד קישור זה היו מכוונים דברי. יש להבדיל הבדלה עקרונית בין היענות להכרח לבין היענות לעיקרון של טוב".

ועל כך משיג אלתרמן: "האמנם אין המושג 'טוב' חל על היענות כזאת, שהיא בפירוש קריאה להתנדבות - או על כל היענות אחרת לשירות שיש בו הרבה עמל והרבה סיכון-עצמי - רק מפני שזו 'היענות להכרח'? וכי מהו בעצם הכרח זה? זהו ההכרח להגן על חי הרבים מפני כיליון חרוץ, זוהי משמעותו. האם אפשר, למשל, לומר כי בשעה שמפקד צבאי פונה, בשעת חרום, אל אנשיו ומבקש מתנדב למשימה הכרחית ומסוכנת שגורל כל חבריו תלוי בה, - האפשר לומר שקריאה כזאת, משום שהיא קוראת להיענות מהכרח, אינה פונה אל יצר-המוסר ואל יצר-הטוב שבאדם?"

האם יש בכלל משמעות כלשהי להבדל זה שהפרופ' רוטנשטרייך מבדיל בין 'היענות להכרח' ובין 'עיקרון של טוב'? האם רשאי אדם הוגה לקבוע כי אותו 'עיקרון של טוב' יש לו מדרגה שבה הוא מצוי

- כגון שעה שהוא 'עיקרון המעצב מהלכם של חיי אדם לאורך ימים' - ואילו במדרגה אחרת אין הוא מצוי? תפיסה זו מנוגדת למעשה ליסודי תפיסתו והגדרתו של הערך המוסרי הן בתחום החילוני והן בתחום הדת אשר כל תנועות אנטי-דוגמאטיות שלה קבעו תמיד, מחדש, שמדרגת המעשה הטוב, שאדם מקיים בו את מצוות עבודת-הבורא, נקבעה לא לפי דירוג קבוע מראש אלא לפי טיב הנסיבות וטיב הכוונה והתכלית של המעשה או של המצוה, או של החובה המוסרית.

עיוניו של הפרופ' נעשים מעורערים עוד יותר שעה שאנו מסמיכים אותם

למקום ולזמן שבו הם מובעים... נסיבות אלו משמעותן

הפשוטה והבנאלית היא שחיהם של המדינה ותושביה, ובתוכם חיי הוגיה ומלומדיה, ועצם יכולתם להגות וללמוד וללמד, נקבעים במידה ששום אומה ושום ארץ שבעולם אינן יודעות זאת כיום. על ידי מידת היחלצות של אנשים צעירים המקיימים, פעמים מתוך מסירות נפש והקרבה עילאית, את 'ההיענות להכרח'.

שעה שאתה מעיין בדברים כמו אלה, הן מצד עצמם, והן מצד זמנם ומקומם, ומצד הענין המוגדר שעליו הם חלים, אתה חש, עם כל ההערכה לאומרם, עד כמה עשוי להיטשטש לפעמים הגבול בין התעמקות ובין עמקנות שאינה אלא שיטוח, וזאת ביחוד שעה שלדברים נלווית נימה של התרסה כלפי אלה שאינם תופסים משמעותו של דיון לשורשן של בעיות... לעומת עיונים כמו אלה שבמאמרו של הפרופ' ולעומת חדירתו המדומה עד

ולאחר שיצחק יערי השיג עליה ב"דבר" (23.2, ז' באדר), הובאה אותה דעה לפני הציבור גם בכתב על ידי בעליה שהוסיף להסביר ולנמק אותה במאמר תשובה משלו (ב"דבר", "הטובים לטוב", 27.2, י"א באדר), נתן אלתרמן, "הטור השביעי", "דבר", "טעמיו של טוב", 17.3.1961 (כ"ט באדר תשכ"א).

הסיסמא "הטובים לטיס" אליה מתייחסים הרמטכ"ל, הפרופסור והמשורר, נרקמה במוחו של עורך ביטאון חיל האוויר משה הדד (פומי) בשנת 1960 (תש"ך) והתקבלה בהתלהבות על ידי מפקד החיל, עזר ויצמן, שחזר עליה בהזדמנויות רבות, ובלשונו המתגלגלת גם ברא לה תולדות כ"הטובים לטיס והטובות לטייסיים".

מתוך אתר חיל האוויר

יסודי עקרונות, נראים הדברים שנאמרו באותו טקס של סיום קורס הטיס, אף כי אומרם היה לא מרצה לפילוסופיה אלא רמטכ"ל פשוט של צה"ל, כאמת טבעית וחיה שהיא משום כך גם אמת עקרונית המבטאה יותר מעיוניו אלה של הפרופ' את 'המעמד האמיתי של העניינים'³.

"אל ילמדונו ש'תקופת המשיחיות' עברה, כי אם היא עברה - לא יהיה לנו קיום"

(מדברי דוד בן גוריון בישיבת מרכז מפא"י, 19.3.1961, ב' בניסן תשכ"א)

בן גוריון הגיב לדבריו של פרופסור רוטנשטרייך בקבוצת חולדה בליל שבת 17.2 (ב' באדר). הפרופסור תבע "לשים קץ ל'תקופת המשיחיות' הפוקדת את ישראל זה קרוב לחמש עשרה שנה. עלינו לעבור לפסים שגרתיים של מדינה - אפילו אנו מדינת היהודים", אמר, ויצא "כנגד אלה הרואים את צבא ישראל כערך. זו היא שגיאה גסה - שכן צבאנו, בדומה לצבאות אחרים, מופקד על מילוי התפקיד הבטחוני, כדי להבטיח את אורח החיים התקין של המדינה, אך מכאן ועד ל'ערך נשגב' רחוקה הדרך". בהמשך דבריו התפלמס עם האמרה "הטובים לטיס" והבהיר כי "יש להתייחס כערכים - אך ורק לערכים".

(מתוך "למרחב", 20.2.1961, ד' באדר תשכ"א)

וכמו להשלים את הרעיון אמר כעבור יומיים בישיבת מרכז מפא"י, ראש הממשלה, דוד בן גוריון: "יפי רוח אלה המדברים בזלזול על המדינה ובטחונה הם עיוורים. העצמאות עדיין לא מונחת בקופסא ואין אנו עדיין ככל הגויים. אל ילמדונו ש'תקופת המשיחיות' עברה, כי אם היא עברה - לא יהיה לנו קיום. אומרים שצבא איננו ערך, גם פרופסורים איננו ערך. יש צבאות שונים אך צה"ל הוא ערך חיינו. אין שום עם בעולם שהצבא חשוב כל כך לקיומו כעמנו. ואלה המטיפים על הצבא שאינו ערך אינם יודעים איזה רעל הם מחדירים בנוער שלנו"⁴.

כאשר החלו לצוץ באווירה של מדינת ישראל הצעירה קולות

רקע של ספקות בדבר הצורך בקיום צבא עברי ותהיות על הנכונות למסירות למען ביטחון ישראל, שאלות על דבקות והתמדה ועל ההתחייבות לקבע בקרב לובשי המדים, פסע אבי פסיעות ראשונות בהצטרפותו אל שורות מגיני ארצנו.

3 נתן אלטרמן, הטור השביעי, שם.

4 ידיעה על כך הופיעה למחרת בעיתון ("דבר", "בן גוריון פותח מסע הבחירות של מפא"י", 20.3.1961 ג' בניסן תשכ"א).

טופס פס" 003/12 (4/58)

פרק 1 תגובה ניצחת

בחודשים הראשונים של שנת 1967 (תשכ"ז) חזרו ונשנו ניסיונותיה של סוריה, שכנתנו מצפון, להבעיר את גזרת הגבול. כמעט מידי יום נורתה אש לעבר חקלאים יהודים שעבדו

בשדותיהם הסמוכים לשטחים המפורזים שבמזרח הכנרת ועל סירות דייגים. זה"ל נאלץ להשיב בירי מונע ומזהיר, אך הסורים לא חדלו ואף קידמו טנקים לאזור המפורז.⁵ מפעם לפעם ניתנו הוראות לבני הקיבוצים תל-קציר, האון, מעגן והסביבה

לרדת למקלטים. ב-25.1.1967 (ערב ט"ו בשבט תשכ"ז) נפגשו נציגי ישראל וסוריה לוועדת שביית הנשק בכדי לרענן את ההבנות משנים עברו ולהשיב את השקט לגזרה. ישראל הביעה מפורשות את רצונה במניעת פעולות איבה ובאפשרות של חקלאים משני צדי הגבול לעבד חלקותיהם בשלווה - אך סוריה הצטיידה ברשימת דרישות מופרזות וסירבה להתחייב. גם בימים הבאים יצאו רועי צאן ושליחים אחרים מהצד הסורי אל שטחים לא להם והסכמי שביית הנשק הלכו והתפוררו.

שיאן של תקריות הגבול אירע ביום שישי 7.4.1967 (כ"ו באדר ב תשכ"ז).⁶ ב"ומן הפעילות" שניהלו בלשכת אלוף פיקוד הצפון נרשם כי ב-09:43 ניתנה הוראה לאזרחים לרדת למקלטים בשל אש מקלעים ותותחים שירו

"דבר" 3.4.1967 (כ"ב באדר ב תשכ"ז)

"דבר" 4.4.1967 (כ"ג באדר ב תשכ"ז)

לוח הזמנים שהובא בעיתון "זידעות אחרונות", 9.4.1967 (כ"ח באדר ב תשכ"ז)

הסורים לעבר טרקטורים שעבדו בשדות קיבוץ האון. * ב-09:50 הגישו נציגי צה"ל תלונה לוועדת שביית הנשק. ב-10:52 הסכימו הסורים לנצור אש בתנאי שישראל תוציא מיידית כל כלי חקלאי מהשדות ותחדל כליל מהעבודות בהן.⁷ ראש הממשלה לוי אשכול הגיע במסוק לטבריה וקיבל דיווח שוטף מהרמטכ"ל יצחק רבין ששהה בחזית. השניים הבינו

5 מִפְּרָז - "השואו ממנו כוחות הצבא של שני הצדדים הלוחמים" (מילון אבן שושן).

6 כ"ו באדר ב תשכ"ז - 7.4.1967. לפי הלוח העברי תאריך זה חל בדיוק חודשיים לפני פרוץ "מלחמת ששת הימים" בכ"ו באייר (5.7.1967).

7 "דדו - 48 שנה ועוד 20 יום" מאת חנוך ברטוב עמ' 135-136, מהדורה מורחבת ומוערת, 2002, הוצאת דביר.

ציון לשבח מטעם הרמטכ"ל לטרקטוריסטים שעבדו תחת אש

טאת סופרו הצבאי של רב"ר.

הרמטכ"ל רב"אלוף י. רבין העניק אתמול בלשכתו ציונים לשבח לשלושה טרקטוריסטים. שעבדו ביום ר' שעבר תחת אש הסורים בחלקות בגזרת האון. הציונים לשבח ניתנו על גילוי אומץ לב וסור רוח תחת אש יעילה של האויב.

"דבר", 14.4.1967, ד בניסן תשכ"ז

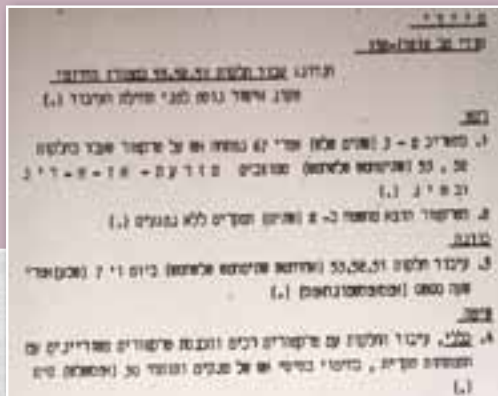
הטרקטוריסטים, שלושה חיילים מחיל ההנדסה, צוינו לשבח על דבקותם במשימה ואומץ לבם באותו יום והם: פאול סבאח בן 20 מעכו (יליד אלג'יר), יעקב יעקובי בן 22 מטבעון (יליד הארץ) וחיים קובי בן 21 מפרדס חנה (יליד מרוקו).

טוראי פאול (רפאל) סבאח יצא כנהג טרקטור למשימת חילוץ בשטח: "ביום ה-7 באפריל 1967 בעת עיבוד חלקות בגזרת האון. בהיותו מפעיל טרקטור, נכנס טור' פאול סבאח מספר פעמים לשטח העיבוד על מנת לחלץ טרקטורים פגועים תחת אש והפגזות ארטילריה כבדות של האויב. טור' פאול סבאח ביצע את משימתו ברוח התנדבות, תוך גילוי אומץ לב והתנהגות למופת תחת אש האויב. על מעשה זה הוענק לו: עיטור העוז."

סג"מ יעקב יעקובי, נהג הטרקטור שלא נרתע והמשיך לחרוש באדמות המולדת: "ביום ה-7 באפריל 1967, עיבד סג"מ יעקב יעקובי חלקות בגזרת האון בטרקטור פתוח. לאחר שהאויב פתח באש, הוציא את הטרקטור מהחלקה, החליפו בטרקטור משוריין והמשיך לעבד את החלקה תחת אש והפגזה ארטילרית כבדים ובלתי פוסקים. סג"מ יעקב יעקובי הראה בזאת דבקות במשימה ואומץ לב למופת תחת אש האויב. על מעשה זה הוענק לו: עיטור העוז."

רב"ט חיים קובי פעל ללא לאות בחילוץ נתקעים ובהמשך העבודות בשטח המופגז: "ביום ה-7 באפריל 1967, בעת עיבוד חלקות בגזרת האון, הפעיל רב"ט חיים קובי, ששימש כמכונאי טרקטורים, טרקטור, נכנס ויצא מספר פעמים לתוך שטחי העיבוד תחת אש והפגזה כבדה של האויב, כדי לחלץ טרקטורים שנפגעו. בעת החילוץ, יצא מהטרקטור המשוריין, תוך מטח אש של האויב והמשיך בקשירה ובחילוץ. רב"ט חיים קובי המשיך בעיבוד השטח, על אף המשכת אש האויב, עד לסיום העבודה. הוא ביצע את משימתו ברוח התנדבות, תוך גילוי אומץ לב, קור רוח והתנהגות למופת תחת אש האויב. על מעשה זה הוענק לו: עיטור העוז."

היטב כי הסכמה לתביעתה של סוריה תתפרש כהודאה ישראלית, ומעתה כל אימת שיבוצעו עבודות אזרחיות בשטחים המפורזים תהיה בכך חריגה מתחומי ריבונותה, זאת בניגוד להסכמי שביית הנשק, ודחו את הדרישה הסורית. ההפגזות נמשכו ומספר אזרחים וחיילי צה"ל נפגעו מרסיסים ובהם גם סג"מ ישראל גלברזון שמת מפצעיו.⁸

8 ישראל, בן חיים ופאני, גלברזון נולד ב-29.10.1947 (ד' בחשוון תש"ז) בצרפת שלאחר מלחמת העולם השנייה. בן שמונה חודשים היה כשעלו ארצה והתיישבו בקריית חיים. בגיל שש-עשרה התייתם מאביו וישראל סייע תוך לימודי התיכון בכלכלת אמו ואחותו. התגייס לחיל השריון, סיים קורס קצינים והיה למפקד אהוב על חייליו. לאחר נפילתו נתגלו בעובנו שירים רבים שכתב בהם הביע את רגשותיו ואת רחשי לבו. בהודעה הרשמית המודיעה על נפילתו כתב סא"ל ברוך הראל (סמח"ט 7) לאם השכולה: "סג"מ ישראל גלברזון ז"ל נפל בעת מילוי תפקידו בתקרית גנד הסורים בעת לחימה על ריבונותנו".

ברקע: טרקטור חורש בחלקה 52, מדרום לכביש המוביל לעין-גב. "העולם הזה", "ויאט-גאם הקטנה" בגבול הסורי" (12.4.1967, ב' בניסן תשכ"ז)

"בשעה שהקרבות בגבול היו בעיצומם ולאחר שלושה מבין ששת המטוסים הסורים כבר הופלו - החלו רבבות מתושבי דמשק נוהרים לעבר הכיכר המרכזית של העיר כדי להאזין לדבריו של נשיא סוריה, ד"ר נור-אל-דין אתאסי, לרגל מלאת 20 שנה ליסוד מפלגת הבעת'. אך טבעי היה ש'מהפכן' כמו אתאסי יפתח את דבריו בענייני דיומא והוא אמר: 'בעוד אנו חוגגים כאן את יום הקמתה של מפלגת הבעת', חוגגים מוצגנו הקדמיים בגבול ישראל את הפניית הוביהם, לועי תותחיהם ופצצותיהם לבסיסי האויב הציוני ומשמידים אותם. נשרינו הגיבורים חגים בשמינו והם מקיימים את השבועה שנשבעו לנו ולאומתנו הערבית. נשרים אלה יוסיפו לשמור על השמים הערביים ויהדפו כל תוקפן עריץ והרפתקן פושע. מלחמת השחרור העממית נגד ישראל היא הדרך היחידה לחיסולה של המדינה הציונית. סוריה לא תפסיק את המערכה עד אשר תקבל ישראל מנה אחת אפייים'. וביום השבת כאשר הגבול היה שקט הפסיק רדיו דמשק את שידוריו מפעם לפעם והכריז: 'היו עמנו הגיבור. צבאנו הנחית אתמול מהלומה ניצחת על הכנופיות הציוניות. צבאנו האמיץ ימלא תמיד את תפקידו בגבורה וישבור את הידיים שיושטו אל האיזורים המפורזים. צבאנו ישרא נאמן תמיד לפלשתין עד אשר תשוב להיות מדינה ערבית וחופשית"¹⁰.

תמונת הכנרת והשטח המפורז בתוך "דבר", 3.4.67 (כ"ב באדר ב תשכ"ז)

יום של לחימה נספרו שש הפלות של

מטוסים - כולם בצד הסורי, וללא אבדות נוספות לכוחותינו. "מעמדת התצפית", תיאר עיתונאי "במחנה", "מתגלה תמונה שלא תישכח. כהרף עין חולפת מעל הרמה הסורית, מצפון לדרום, רביעיית מטוסי אויב. מטוסינו מבזיקים אחריהם ועטים עליהם באיזור שמדרום לירמוך. פתאום נשמע רעם ובוזה אחר זה בהפרשי זמן של 10-15 שניות נדלקים באוויר שלושה לפידים גדולים. במשקפתנו אנו מבחינים בשני מצנחים הנישאים לשטח ירדן. מאזן המיגים המופלים עולה לשישה". העולם נרעש וסח בטיבים של טייסי חיל האוויר הישראלי ובכושרם המבצעי והאנושי. אזרחי מדינת ישראל הקטנה התמלאו גאווה וסיפוק. גברה התחושה, גם בקרב החוששים תדיר, כי ברוך השם יש על מי לסמוך.

"מעריב", יום א' 9.4.67 (כ"ח באדר ב תשכ"ז)

פְּנִטְסָיָה - א. דמיון, כח הדמיון. ב. הזיה, חלום, שאיפה ערטילאית.
פְּנִטְסָיָה - כינוי לחגיגה עממית מלווה שירה ומחולות, תחרויות ברכיבה ובמלחמה, יריות מכלי נשק וכדומה. (מילון אבן שושן).

בעוד העולם נרעש וסח, כאמור, בתוצאות הקרב האווירי הכביר, וכתבים צבאיים ואנשי מקצועות התעופה וחילות האוויר בכל המדינות ניהלו דיונים סוערים בנוגע למימוניותיהם של טייסי חיל האוויר, מבצעיותם והישגיהם - לא נתנו מנהיגי הסורים ושדרניהם למציאות לטפוח על פניהם. בתערובת של הזיה ושאיפות, תוך שכנוע עצמי עמוק נשאו נאומי פְּנִטְסָיָה באוזני צאן מרעיתם, וכך דווח בעיתון "מעריב" של יום ראשון, יומיים אחר כך:

9 "במחנה", "שש מכות סוריה", 11.4.1967 (א' בניסן תשכ"ז).

הרמטכ"ל יצחק רבין: "יש גבול להסגת הגבול!"

"בסכמו את תוצאות התקריות ביום ו' אמר הרמטכ"ל רב-אלוף יצחק רבין, כי 'נוסף לתוצאות הקטלניות לגבי חיל-האוויר הסורי, הוכח להם, שיש גבול לחוצפה ויש גבול להסגת הגבול'. בתארו את הרקע לתקריות אמר, כי 'בינינו לבין סוריה שוררת מתיחות חד-צדדית ממושכת, שלא אנו האשמים בה והמתבטאת בשני מישורים: ההטרדה החבלנית ובעירת הגבול. שניהם - פעלים-יוצאים של הכוונות התוקפניות והפרובוקציות של סוריה, שלפי דעתם לא יביאו להתנגשות חזיתית ישירה עם ישראל. אולם הפעם הוכח לסורים שהם טעו בחישוביהם'.

הרמטכ"ל הזכיר, כי ישראל נענתה ליזמת או"ם לנסות ולהגיע להסדרי עיבודים, על ידי משא-ומתן במסגרת ועדת שבינת-הנשק. קיומו שלוש ישיבות, שאחריהן השתרר קפאון, אשר או"ם לא הגדיר מי אשם בו, ישראל נהגה בקורקטיות ולא עיבדה את השטחים שהוגדרו כפרובלמטיים, למרות שניצלו הסורים את תקופת השיחות לחידות ועיבודים. בדברו על עיבוד החלוקת באיזור האון, אמר הרמטכ"ל, כי 'שטחים אלה לא הוגדרו מעולם כשטחי מריבה... ב-2 וב-3 באפריל השנה הפרעו הסורים לעבודה בחלקה זו. להפתעתנו פתחו הסורים באש מכלי-נשק מסוגים שונים, בחשבם כנראה שניתן להיזן את הסטאטוס-קוו ועל ידי כמה יריות להפוך גם את חלקות אלה לשטחי מריבה. הם חשבו כנראה, שבגלל יתרון הטופוגרפי ובגלל המצאות ישובים מאוכלסים סמוכים לגבול לא תרצה ישראל להגיב באיזור זה - אבל יש לנו פתרונות טובים גם לגבי מה שנראה לסורים כיתרון. לפי הוראת ראש הממשלה ובאישורו הופעל חיל-האוויר לשיתוק עמדות הארטילריה הסוריות"¹¹.

הדבקים באדמת המולדת

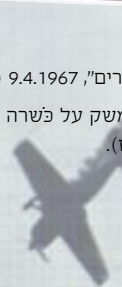
דבר המערכת של "דבר" סיכם את מאורעות היום: "כל הכבוד לצה"ל, המפליא מכותיו הנאמנות. כל הכבוד לישובי-הספר הדבקים באדמת המולדת ואינם מרפים מעבודת אדמתה אף תחת אש מרגמות ותותחים. אך לא יתכן עוד, כי המרחק בין המנטאליות והתחושה של החזית ושל העורף יהיה גדול לאין ערוך מהמרחק הגיאוגרפי ביניהם. בארץ שכולה גבול הכרח הוא, שכל העם יישא בעול המתח הבטחוני ותוצאותיו הכלכליות, חברתיות והמדיניות"¹².

10 "מעריב", "נתבדו אשליות הסורים", 9.4.1967 (כ"ח באדר ב תשכ"ז)

11 "דבר", "הרמטכ"ל: שעור לדמשק על פשרה מול צה"ל", 9.4.1967 (כ"ח באדר ב תשכ"ז).

12 "דבר" שם.

חפ"ק קדמי של פיקוד צפון ב"פוריה", טבריה. הרמטכ"ל יצחק רבין אחוז בשפופרת הקשר, בשורה מאחוריו מימין אל"מ אברהם אדן ("ברן") סגן מפקד אוגדה 31, אלוף פיקוד הצפון דוד אלעזר ואל"מ יעקב שלמון. חבוש כומתה בקדמת התמונה אלוף ישראל טל ("טליק") מפקד גייסות השריון (צילום: מיקי אסטל, "במחנה", ארכיון צה"ל)

תשובה: (לאט ובשקט) שמי אבי. אני בן עשרים ושבע, יליד הרצליה. אבי עלה בשנת 1931 מסין, לשם התגלגל אחרי המהפכה ברוסיה. היה סטודנט להנדסת חשמל בטכניון של חרבין. אבי התיישב בהרצליה ועבד שם בפרדסים, אח"כ התגייס לבריגדה. בתום המלחמה העולמית השנייה חזר לארץ. (בשמץ עצבות) אני, למעשה, הכרתי אותו בגיל חמש, כי במשך כל המלחמה לא חזר ארצה. אבא נדד בכל נתיבי הבריגדה - מצרים, צפון אפריקה, איטליה. אמא עלתה מרומניה בשנת 1933, מאז היא עקרת בית. יש לי אחות בשמינית המתכוננת לבחינות בגרות.

שאלה: היכן למדת?

סרן אבי: גמרתי את ביה"ס העממי בת"א, אח"כ, כאשר נסע אבי בשרות המדינה לארה"ב, למדתי בבית ספר תיכון בווינגטון, וסיימתי אותו. אחרי שחזרתי ארצה למדתי אלקטרוניקה. (בגילוי לב) זה נשמע פרזואי מאוד, אבל בפעם הראשונה חשבתי על טיסה רק אחרי שהתגייסתי. לפני כן לא היו לי שום חלומות על טיסה וחיל אוויר. התנדבתי לקורס טייס, סיימתי אותו, עברתי את השלבים הרגילים שעובר כל טייס קרב במסגרת אימוני בחיל-האוויר, עד לגולת הכותרת, להטסת "מיראז".

שאלה: מה אתה אומר על ה"מיראז" כמטוס?

סרן אבי: (בחיבה גלויה) ראשית כל, הוא נעים מאוד להטסה. אני אולי לא מנסח זאת בדיוק, מבחינת עצם ההטסה אין אולי הבדל עקרוני בין "מיראז" למטוס קרב אחר, אבל ההבדל ניכר, לדעתי, בראש וראשונה במערכות האלקטרוניות שבהן מצויד המטוס, במערכת החימוש המשוכללת שלו, ובביצועיו המצוינים המקנים לו יכולת תמרון גבוהה מאוד.

במערכות העיתונים נעשו מאמצים קדחתניים להשיג ריאיונות בלעדיים עם הטייסים שהפילו את מטוסי האויב. ביום ראשון ראיון שמשון עופר, סופרו הצבאי של העיתון "דבר", את "סרן יפתח מגבעת ברנר, בן 26 נשוי ואב לילד", תחת הכותרת "ראיתי את דמשק - הטייס שהפיל שני 'מיגים' מתאר את הקרב".¹³ ביום שישי ראיון איתן הבר ב"דיעות אחרונות" את "רב-סרן רן, 30 וחצי עוד מעט 31, נשוי ואב לבת אורית, ובן זוהר", וציטט מפיו, בין השאר, כי "קרב האוויר הוא 'קרב האבירים' האחרון שנותר במלחמה המודרנית. אתה נלחם כמעט לבדך, כשהסיכויים שלך ושל יריבך, מתחילת הקרב שווים בדרך כלל. קרב האוויר הוא גולת הכותרת לכל נושא הטיס. בקרב כזה מתמצות כל תכונותיו האישיות של הטייס".¹⁴

בזמנים ההם נחשב עיתונאי "מעריב" רפאל בשן כ"מראיין של המדינה" ומדורו "ראיון השבוע" היה הראשון שאליו דפדפו קוראי העיתון. אישי ציבור, אנשי רוח וכל המי ומי חפצו בתשומת לבו ובזכות לשיחה מתועדת עימו. בדרך משלו השכיל בשן, בימים שקדמו למסכים המרצדים בשפעת קולות, צלילים ומראות עד להתפקע, לעניין ולרתק את ציבור הקוראים בהבאת המרקם הסובב את המראיין ותבנית נוף מציאותו היומיומית. בעיקר נודע ואהוד היה בשל מנהגו לשבץ כפנינים בין שורות כתבותיו סוגריים תיאוריים שאפיינו את תחושות המראיינים ותגובותיהם.

כך נפל בחלקם של קוראי העיתון, ביום שישי ההוא, במלאת שבוע ליומו הגדול של חיל האוויר, לקרוא ראיון מרגש ומפעים בחיוניותו עם "סרן אבי", אחד הטייסים המופלאים, שחלף באופן נסי בתוך להבת הפיצוץ של ה"מיג" שהפיל, אירוע שיוכר לימים כאגדת "המיראז' השחור". הטייס בן ה-27 סומן כבר אז בחדרי חדרים על ידי כל מפקד או מדריך שפגש בו כמי שנכוננו לו עתידות וכמי שעשוי להימנות בהמשך דרכו עם הדרגים הגבוהים של מפקדי החיל ואולי גם למעלה מזה. "עבורו", נהגו לומר הבאים במחיצתו, "גם השמים אינם הגבול".

"עשר שניות מעל זנב המיג"

רפאל בשן בראיון השבוע עם סרן אבי שהפיל מטוס "מיג" סורי

סרן אבי הוא בחור שקט וצנוע, ממוצע קומה, שחור שיער, וכחול עין וכולו קורן בטחון עצמי. זהו אדם מאוזן, מופנם, מאופק. אצלו - מילה בסלע. הוא שוקל כל משפט, וכאשר נדמה לו כי ביטוי כלשהוא עשוי להישמע רברבני במקצת, הוא אומר בתקיפות: "זה נראה לי 'שוויצרי' מדי. אנסח זאת בצורה אחרת".

שאלה: ספר קצת על עצמך.

¹³ "סרן יפתח" - יפתח ספקטור, בנם של צבי ספקטור מפקד "כ"ג יורדי הסירה" שנעלמו, ושושנה שהייתה קצינת השלישית ומזכירת המטה של הפלמ"ח. השתחרר ב-1985 (תשמ"ה) בדרגת תת אלוף בחיל האוויר. ראיון ב"דבר" 9.4.1967 (כ"ח באדר ב תשכ"ז).

¹⁴ "רב סרן רן" - רן פקר (רונן), בנם של לאה ודוד ממקימי כפר ויתקין. פרש ב-1981 (תשמ"א) בדרגת תת אלוף בחיל האוויר. "דיעות אחרונות", "זהו קרב-האבירים האחרון שנותר במלחמה המודרנית", 14.4.1967 (ד' בניסן תשכ"ז).

"אחד לבן אחד שחור" - שני "מיראזים" מאותו דגם אך לא זהים...

"כדי שלא ייראה כאיזה מן שוויצרי" כמונן שרדפתי אחרי ה"מיג", אך קיבלתי הוראה לחזור.

שאלה: האם לדעתך נחות ה"מיג" מן ה"מיראז"?

סרן אבי: (מתוך שיקול-דעת) לדעתי ה"מיג" אינו נחות מן ה"מיראז", הוא באותו "קלאס", בהחלט יש לו מהירות שווה ואותו כושר נסיקה. רק של"מיג" יש תותח אחד, לעומת שני תותחים של ה"מיראז", ועובדה היא, שבקרבות האחרונים התותחים הם שנתנו את ה"טון".

אני: כיצד נקלעת לקרב של יום שישי האחרון?

סרן אבי: אני נשלחתי מטעם חיל האוויר ללמוד אלקטרוניקה בטכניון. לימודים אלה בענף האלקטרוניקה הם השלמה טבעית לטיסה, במיוחד לאור ההתפתחויות בתחום האלקטרוניקה כיום. כדי לשמור על רמה מבצעית צריך לבצע מדי פעם טיסות אימונים. אותו בוקר למדתי חשמלאות אצל ד"ר וולק, שבמקרה שחרר אותנו עשר דקות לפני הזמן. כאשר הגעתי לשדה התעופה אמרו לי: (מבסוט) איזה אימונים בראשך? עושים מלחמה! (תוסס) זה הרגע שכל טייס מחכה לו! וכך זה התנהל: הוכנסנו מיד לעניין אחרי שקיבלנו את הודעת ההזנקה באלחוט ותוך זמן קצר היינו באויר, בכיוון הכינרת. פיטרלנו מעל הכנרת כעשרים דקות בגובה של 15 אלף רגל. כאשר קיבלנו מן הבקרה התראה על "מיגים", איך אומרים זאת? "יש לי מטרה בשבילכם בגובה נמוך", טסנו בכיוון צפון והבחנו ברביעיית "מיג 21" כסופים, שקצות הכנפיים וקצה הזנב שלהם צבועים באדום. קבלתי פקודה מהמוביל, רב סרן עזרא¹⁵, לבצע "ספליט-אס", כלומר התהפכות על הגב, וכניסה "לשעה שש" של המטרה. טסתי כשעין אחת מעיפה מבט

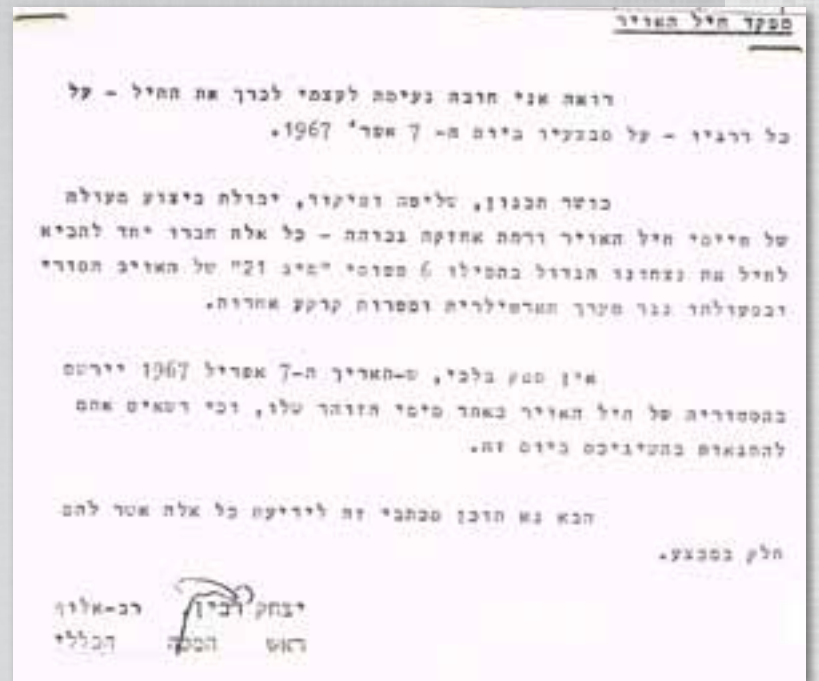
אל המוביל ואחת אל ה"מיגים". הם כפי הנראה הבחינו בנו, כיוון שהתחילו לבצע פניה. רב סרן עזרא חילק את המטרות והודיע לי: "אנחנו שנינו הולכים על הזוג המזרחי!" הבחנתי שהוא לוקח את מספר שלוש מתוך הרביעיה ואז המשכתי אחרי מספר ארבע, שהיה המזרחי ביותר. (בקפיצה) השלכתי את מיכלי הדלק הנתיקים שהיו כבר ריקים, וזה מיד היקנה לי כושר תמרון.

בדקתי את התותחים בטווח אלף מטר, אם הם פועלים כשורה, שלא תהיה לי הפתעה בשלב היירי עצמו, איך בדקתי? נתתי צרור - ובדקתי. התקרבותי אל ה"מיג" עד טווח של 200 מטר (מדגים) ונעצרתי מאחוריו, כלומר הקטנתי את מהירות הסגירה עד לאפס. לא ראיתי את הטייס, הייתי מאחוריו. הוא נכנס לפנייה שמאלית לכיוון דמשק, חיכיתי עד שהיה לי הכיוון האידיאלי. זהו מצב שנקרא: "פיפר על הקוק פייט" דהיינו: נקודת הכיוון שלי הייתה בדיוק על תא הטייס של ה"מיג", ואז לחצתי על ההדק, ומיד עם הירי הראשון של

15 "רב סרן עזרא" - עזרא דותן ("בבן") בן רחלי-ברברה וגרשון זנדמן. נפטר בעת שירותו, ב-1981 (תשמ"א), בדרגת אל"ם.

מכתב ששלח הרמטכ"ל יצחק רבין, למפקד חיל האוויר אחרי "הקרב של ה-7 באפריל"

שאלה: על כמה כפתורים, מתגים וידיות עליך לפקח בעת ובעונה אחת ב"מיראז"?

סרן אבי: קשה לומר שבעת ובעונה אחת יש לשלוט על כל המפסקים והשעונים שיש ב"קוק פייט" (תא הטייס), אבל מצויים מפסקים שנדרשת להם תשומת לב מתמדת לאורך כל הטיסה. למשל כל מכשירי הטיסה שהם: מד מהירות, מד גובה ומד סיבובי מנוע. לגבי מכשירים אחרים מספיקה הצצה ממש מידי פעם, לדוגמה אחרי ניווטים ארוכים, מד דלק.

שאלה: כיצד אתה מרגיש ב"מיראז" אחרי שעברת את מהירות הקול?

תשובה: מרגישים זאת בהגאים הנהפכים ליותר "רכים", פחות אפקטיביים. פרט לזה לא חשים מאומה. אין שום לחץ, רק ה"מד-מאק" מציין את מעבר מהירות הקול במחוגיו.

שאלה: ואת כנפי המטוס אתה רואה בשעת הטיסה?

סרן אבי: הכנפיים נמצאות מאחורנית ומוטות בזווית, ואני כאילו יושב בראש החץ, ויכול להבחין בהן רק כאשר אני מסתכל אחורה.

שאלה: אבי, באילו קרבות השתתפת?

תשובה: (בשלוה) השתתפתי בקרב נגד זוג "מיג-21" שחיפו על תוקפי ספינת המשמר בכנרת * הוזנקתי אז בתור מספר שניים. מספר אחד הצליח להפיל את אחד ה"מיגים" לנגד עיני, וה"מיג" השני הצליח להתחמק. (אחרי שהוא מנסח פעמיים כל מילה

ביום 14.8.1966 ("כ"ח באב תשכ"ו) שטה ספינת משמר קטנה של חיל הים בפטרול שגרתי למטרות אבטחת הדייגים שדגו בחוף המזרחי של הכנרת. מול הכפרים הסורים מסעודיה ועקב, מקום בו מצויות מספר רצועות של סלעים, עלתה ספינת המשמר על שרטון. צוותי סירות שחשו לעזרתה, למחרת, עמלו עם צוות הספינה בניסיונות נואשים לחלצה ובתוך כך פתחו הסורים בירי תותחים ופגעו בה. גם מטוסי "מיג" סוריים הגיחו והמטירו אש עזה מלמעלה. צמד מיראז'ים שאותם הטיסו "מספר 1" סרן יהודה קורן ו"מספר 2" סרן אבי הוזנקו לעברם והתפתח קרב אווירי. הייתה זו הפעם הראשונה בה הודה בגלוי הרמטכ"ל יצחק רבין כי הורה למטוסי חיל האוויר לעבור את הגבול בעת הצורך, וכך התבטא באוזני העיתונאים: "הגבול לא יהיה מסתור ומגן למטוסים התוקפים מטרות בשטח ישראל. התקיפה הסורית בוצעה כאשר היה ברור מעל לכל ספק, כי נעשה ניסיון לחלץ סירה משטח ריבוני ישראל ולאחר שעתים של שקט בהן נעשו סידורים לחלץ סירה פגועה מאש המוצבים הסוריים" ("מעריב", "המיג" הסורי ביצע 'סאלטה'", 16.8.1966 (ל' באב תשכ"ו)).

את רוב הקרבות. בזכות עליונות הבקרה והשליטה שלנו הצלחנו להפתיע אותם ב"שעה שש", כך ששוב שיחק כאן גורם שליטה תפקיד מכריע בתוצאות הקרב.

שאלה: למה אתה מתכוון כשהינך אומר רמה יותר גבוהה של שליטה ובקרה?

סרן אבי: בקרה פיזו, כי האנשים שמפעילים את תחנות המכ"מ שלנו הם בעלי יכולת גבוהה ביותר, ובשליטה, התכוונתי לכל מערכת התקשורת המסוכנת והענפה, (בהערכה) ובכלל, קראתי בעיתון שבזמן הקרב הרמטכ"ל הסורי היה בביתו בעוד שרב-אלוף רבין היה בקו החזית. זה מסמל בעצם את ההבדל בינינו לבינם.

שאלה: מה היית אתה עושה במקום אותו "מיג" שישבת עליו?

תשובה: אילו היה מטוס יושב עליי ב"שעה שש", הייתי מפעיל את המטוס ביתר תכליתיות.

שאלה: האם המטוסים הסורים ירו בכלל?

תשובה: (תכליתי) לא! הם לא ירו בכלל!

שאלה: מתי קופץ טייס ישראלי ממטוסו?

סרן אבי: טייס ישראלי בודק בקפדנות אם אפשר עדיין להטיס אותו מבחינת כשירות ההגאים והמנוע ומנסה לחזור לנחיתה בבסיס. אין לבצע נחיתה אונס עם מטוס סילון מכיוון שהוא יתרוסק עם הפגיעה בקרקע. (בהערכה חמה) עצם העובדה שהמטוס שלי חזר ללא כל תקלה, ומערכת הירי פעלה ללא בעיות, מצביעה על רמת אחזקה גבוהה וזה הודות למכונאים המצויינים שלנו הדואגים לתקינות המטוס במאה אחוז.

שאלה: מה הרגשת בזמן הקרב?

סרן אבי: במשך כל הקרב, לא חשתי שום תחושה מיוחדת, ופעלתי בקור רוח, כאילו אני נמצא באימונים. (נזכר) בזמן שהתארגנתי מאחורי ה"מיג" נזכרתי בהתארגנות לא כל כך מוצלחת שהייתה לי פעם בזמן אימונים יחד עם אותו רס"ן עזרא, כאשר הייתי צריך להתארגן אחרי "מיראז" אחר. הלקח שהפקתי מן האימון הועיל לי מאוד בקרב. באחת מטייסות הקרב של חיל האוויר רשומה הכתובת הבאה, שלדעתי משקפת את תמצית

"דו"ח סודי" נכון לשעה 16:30 ב-7.4.1967 (כ"ו באדר ב תשכ"ז)

שני התותחים שלי היורים ביחד הבחנתי בלהבה שפרצה מה"מיג". לא הספקתי לשבור ממנו הצידה, ונכנסתי למרכז הלהבה של ה"מיג", הייתי קרוב אליו כ-150 מטר. המטוס שלי רעד, אך המשכתי לשלוט בו. פניתי מערבה, ויודאתי פעולה תקינה של הגאים ומנוע. בשלב ראשון לא הצלחתי לראות כלום, כי כל המטוס, כולל החלונות, היו שחורים-מפויח. אך לאט לאט הרוח סילקה מן הפיח והראות השתפרה. מיד אחרי שיצאתי מן הלהבה הודעתי (קצובות) "פגעתי במיג!".*

שאלה: מה השיבו לך?

תשובה: אמרו: "כל הכבוד. תחזור הביתה!".

שאלה: ראית את הטייס הסורי קופץ?

תשובה: בסרט הירי ראיתי בתמונה האחרונה את כסא המפלט של טייס ה"מיג" שהספיק לנטוש את המטוס. עד שנחתתי לא ידעתי איך נראה המטוס. כאשר יצאתי והסתכלתי על ה"מיראז" מבחוץ נדהמתי לראות כמה הוא מפויח. (משועשע) החברה ציירו עם האצבעות בפיוח את סמל חיל האוויר הסורי, וכתבו "מיג 21". מפקד הבסיס חיכה לי כבר ליד המטוס (מבוויש) והעניק לי נשיקה. המכונאים הרימו אותי על הכתפיים ונשאו אותי לטייסת. זו פעם ראשונה שמטוס ישראלי נכנס ללהבה הפורצת ממטוס מופל. במלחמת העולם השנייה היו מקרים רבים כאלה. מובן, כי ככל שהירי מטווח קרוב יותר יש פחות זמן להיחלץ מלהבה כזו.

שאלה: מה זה מוכיח?

סרן אבי: זה מוכיח כי כל ה"מיג" גדלק בבת אחת עם הפגיעה. זה היה אחד משלושת ה"מיגים" שנפלו בירדן.¹⁶

שאלה: כמה נמשך כל העניין?

סרן אבי: (מעיף בהיסח הדעת מבט בשעונו) מצרור הבדיקה עד ההפלה זה לקח, אני מעריך, כעשר שניות. (בדייקנות) חמש עשרה שניות מקסימום! מה שהיה מיוחד בהפלה זו הוא שמיד עם הלחיצה הראשונה על ההדק ה"מיג" נפגע ולמעשה עוד נשארה תחמושת בקצב כזה לעוד ארבע הפלות. (עושה חשבון) על ה"מיג" הזה הוצאתי, כולל ירי הניסיון, 25 כדורים שפירושו בערך שנייה אש!

שאלה: במה אנו טובים מן הטייסים הערביים?

סרן אבי: (שקול) טוב, ראשית, אני רוצה לומר ששמחתי שרדיו רבת עמון הודיע כי הטייס נחת בשלום. שנית, נראה לי, כי יש לנו יתרון בולט בנושא השליטה והבקרה, ובגורם האנושי העומד מאחורי מערכות הבקרה והשליטה, ואלה מקנים לנו עליונות אווירית. נדמה לי שקיימת דמורליזציה בחיל האוויר הסורי, וזאת בשל הבדותות ששליטי דמשק מלעיטים את בני עמם, בשעה שמהלוחמים אי אפשר להסתיר את האמת. זהו מה שאפיינ

צמד מטייסת "עטלף" רס"ן מרדכי ישורון ורס"ן עודד שגיא הצטרפו לצמד הטייסים רס"ן עזרא וסרן אבי. רס"ן ישורון תיאר לימים: "המיג התפוצץ ואבי נבלע בלהבת הענק. לתדהמתי, יצא מתוך הלהבות ועשן הפיצוץ - מיראז' שחור לחלוטין! דיווחתי על כך לבקר ומיד נשמע קולו השקט, החרד והשמח של אבי: 'הפלתי מיג וכנראה שנפגעתי. אני לא רואה החוצה, כל החופה מכוסה בפיח'. עזבתי מיד את הקרב, דיווחתי לאבי, על ערוץ החירום, שזנבו נקי ממטוסי אויב ושחיוניות המטוס נראה שלם. הנחיתי אותו לבסיס רמת דוד ולקראת הנחיתה הוא דיווח שהראות משתפרת וכי אין יותר צורך בהכוונתו".

מתוך מאמרו של גיא רימון, ביטאון חיל האוויר, מס' 66, דצמבר 1988.

¹⁶ שלושה מה"מיגים" נפלו בתחומי סוריה ושלושה בתחום ירדן.

שאלה: וכמה עלתה התחמושת שהוצאת באותו קרב?
 סרן אבי: התחמושת שהוצאתי עולה חמש מאות דולר בערך.
 שאלה: מתי אתם משתמשים בטילים?

סרן אבי: טילים מכניסים לפעולה לפני שמגיעים לטווח תותחים. להפיל עם טיל זה לא פשוט כמו שנדמה לאנשים, זה דורש שליטה וניצול מירבי של המכ"מ והבאת המטוס לעמדת שיגור אידיאלית, כדי שהטיל יעשה מינימום תמרון תוך כדי מעופו אל המטרה - וכך יקל על הפגיעה. כדי להשתמש בתותחים חייבים להתקרב יותר אל מטוס האויב. טיל יקר יותר מיריית תותח! (מתחייך) מבחינת המחיר עשינו זאת במחיר יותר זול! (בבדיחות) מיתון או לא מיתון?

שאלה: כאשר הגעת לבסיס, הסבירו לך באיזה קרב מדובר?

סרן אבי: כאשר באתי מיד קיבלנו תדריך על השתלשלות המאורעות ותדריך טיסה.

שאלה: אמרו לכם, להשתדל להוריד "מינים"?

תשובה: (כמובן מאליו) לא צריכים להגיד, זה ברור! (משחזר בדיוקנות) נפגשתי

אימונו של הטייס הישראלי: "דמה את אויבך - לטוב שבטייסים - הוכח כי אני כזה!".

שאלה: שמחת שהפלת "מיג"?

תשובה: מובן ששמחתי, מפני שסוף כל סוף הפלת מטוס אויב היא, ללא ספק, גולת הכותרת בפעילותו של טייס קרב המתאמן כל השנים לאותה מטרה.

שאלה: אתה נכנס לקרב עם ה"מיג" או עם הטייס היושב בתוכו?

סרן אבי: אני נכנס לקרב עם מטוס. אסביר לך למה אני חושב כך. אמנם בכל ספרי תיאורי הקרבות ממלחמת העולם השנייה מודגש הדו-קרב בין אדם לאדם, אך דו-קרב כזה לא בא לידי ביטוי בקרב אוויר זה עם הסורים. אם הטייס הסורי היה משיב מלחמה, היה נכנס הגורם האנושי. אך אופי הקרבות היה כזה שלא היה מה לחשוב על דו-קרב.

שאלה: כמה עולה "מיג" כזה?

סרן אבי: (לאקונות) מיליון דולר.

The image shows a handwritten logbook from 1967, likely from the Israeli Air Force. It contains three photographs of aircraft in flight, labeled '7 אפריל 1967'. The logbook has columns for time, altitude, and aircraft type. The entries are handwritten in Hebrew. A red box highlights a specific entry. The logbook also contains a section for 'סיכומים' (Summary) and 'הערות' (Remarks).

שם	סוג	מסלול		טייס	מסלול	מסלול	מסלול
		מסלול	מסלול				
2	מיג	71	71	71	71	71	71
2	מיג	30	30	30	30	30	30
5	מיג	8	8	8	8	8	8
7	מיג	60	60	60	60	60	60
8	מיג	96	96	96	96	96	96
8	מיג	96	96	96	96	96	96
11	מיג	97	97	97	97	97	97
11	מיג	97	97	97	97	97	97
14	מיג	85	85	85	85	85	85
22	מיג	14	14	14	14	14	14
22	מיג	54	54	54	54	54	54

סיכומים:
 1. מיג
 2. מיג
 3. מיג

הערות:
 20.5.1967

תחילת הטיסה: 10:10
 סיום הטיסה: 12:20

תיאור האירוע בשפה תמציתית ומקצועית יחסית. עמוד מתוך יומן הטיסה האישי של סרן אבי

סרן אבי: כאשר נכנסתי ללהבה של המטוס ה"מיראז'" אמנם רעד קצת, אבל לא פחדתי כלל, במיוחד משנוכחתי כי המערכות תקינות.

שאלה: מה אמרו לך בחיל אחרי שהפלת את ה"מיג", מה היו התגובות?

תשובה: (שמח) כאשר נחתתי חיכה לי מפקד חיל-האוויר על הקו, שמע מפי פרטים ואמר: "מניין אקח כל כך הרבה בקבוקי וויסקי בשביל הטייסים שהפילו 'מיגים'?" (מסביר) כל טייס שמפיל מטוס אויב מקבל בקבוק וויסקי, בצירוף איגרת ברכה אישית ממפקד החיל.

שאלה: יש אצלכם כבר מעין מועדון "מפילי מיגים"?

סרן אבי: (מהורהר) אין ולא צריך להיות. אסביר לך גם מדוע. זה היה מקרה שדווקא אני הייתי באוויר והפלתי "מיג". לדעתי עשוי היה כל אחד מן הטייסים המבצעים לעשות אותו דבר. כולנו ברמת אימון שווה. בחיל האוויר גם לא מעלים בדרגה כל מי שהפיל "מיג". (בהדגשה) אתה יכול לכתוב כי אני משוכנע שכל אחד מן החברה יהיה מצליח לעשות אותו דבר!

שאלה: אתה קשרת את גורלך בחיל האוויר?

סרן אבי: (בשמץ ריגשה) חיל האוויר הוא בשבילי מקצוע, בית - הכל.

שאלה: אתה נשוי?

סרן אבי: (בחמימות) את אשתי מיכל הכרתי בחיל האוויר. היא הייתה מדריכת "לינק" בחיל האוויר, יחד עם אחרים גם הטיסה "פגות". היא חיה את העניין. כאשר צילצלה ביום ששי אל מפקד הטייסת לשאול מה נשמע, זה היה בדיוק כשהודעתי באלחוט על הפלת ה"מיג", ומפקד הטייסת הספיק לבשר לה כי מה שלא הספקתי לבצע בקיץ בכנרת - עשיתי עכשיו.

שאלה: ומה תעשה עכשיו, אחרי שנסתיים הקרב?

תשובה: מה? אני חוזר לספסל הלימודים בטכניון, יש לי ארבע שנים ללמוד.

סרן אבי ורעייתו מיכל

צילום: מיכה בר-עם

צילום: מיכה בר-עם

עם סרן יפתח ורס"ן עזרא. יפתח הוריד מטוס מעל דמשק, וכאשר נחת סיפר לי רשמים מהקרב. אני מצטט אותו: "המיגים היו מטרות ניידות באוויר!" כשעתיים אחר כך המראתי אני.

שאלה: כיצד אתם מאמתים את הפגיעות שלכם?

תשובה: ראשית משתדלים לאמת את ההפלה על ידי טייס נוסף שראה את המעשה, וכמובן, אחר-כך, על ידי פיתוח סרט הירי המצולם אוטומטית בכל לחיצה על ההדק. זהו סרט שמראה מה שהכונת תופסת. (מסביר) בחיל האוויר מלמדים אותנו להפיל את מטוסי האויב, אבל כאשר קיימת ברירה, מוטב להפיל "מיג" אחד פחות, אבל שלא ייפגע אף "מיראז'". חיל האוויר שם דגש חזק על חיפוי הדדי, שטייס אחד ישמש עיניים לשני וידווח לו כשהוא נמצא בסכנה.

שאלה: מה צריכים הסורים להסיק, לדעתך, מקרבות האוויר האחרונים?

סרן אבי: (בתקיפות שקטה) לדעתי הם צריכים להגיע למסקנה שמוטב לעבור לשולחן הדיונים ושהגבול יהיה שקט.

שאלה: מה התכונות הדרושות לטייס טוב?

סרן אבי: קור רוח, מחשבה בהירה ובעקבותיה החלטה שקולה ומהירה. לא קיימת נוסחת-פלא ליצירת הטייס האידיאלי. כל אחד מאיתנו הינו אישיות בפני עצמה, אשר בין השאר ניחנה באותן תכונות חיוניות לטיסה. אני אומר את זה מפני שלא פעם שואלים אותי מה הדבר המיוחד שעושה את האדם לטייס. טייס זה אינו מן אדם עליון, אלא אחד מן הישוב.

שאלה: מה הרגשת כאשר נכנסת ללהבת ה"מיג" הבורע?

"המיראז' השחור" מזוית נוספת

"מתי קופץ טייס ישראלי ממטוסו?"

הישראלי הממוצע שקרא והתרשם מסיפורו של "סרן אבי" לא העלה בדעתו את רמת האיפוק שנדרשה מהמרואיין ובפרט לשמע השאלה "מתי קופץ טייס ישראלי ממטוסו?"

ארבע שנים קודם לכן, ב-21.4.1963 (ליל כ"ח בניסן תשכ"ג), כמדריך בבית הספר לטיסה של חיל האוויר עלה אבי עם החניך מאיר זייטל לטיסת לילה במטוס האימונים "צוקית" (פוגה מגיסטר). מאיר, שהטיס את המטוס, ישב במושב הקדמי ואבי ישב במושב האחורי. באותה שעה שב מאימונים מטוס "ווטור" שאותו הטיסו הטייס, סרן גורי פלטר, והנווט, סרן אברהם צפדיה. בגישה לנחיתה בבסיס תל-נוף, דיווחו למגדל הפיקוח שהזהיר "שים

לב, מטוס מלפנים". טייס ה"ווטור" שראה נצנוץ מרחוק הסיק שזהו המטוס המדובר אך ה"צוקית" היה לפנייהם בהקפה לנחיתה ובתוך מספר שניות, בגובה 4000-5000 רגל, פגע ה"ווטור" הגדול והמהיר יותר ב"צוקית" כמעט חזיתית ונאלץ לבצע נחיתה חירום.¹⁷

"בחושך צלמוות ששרר", תיאר אחר כך אבי, שישב מאחור ב"צוקית", נשמעו "בום" נוראי ופיצוצים". אפו של מטוס האימונים הקטן נפגע ונחתך. הוא הטלטל ונסה לצד וחניך הטיס שישב בחזיתו נהרג במקום. אבי שהבחין במאיר רכון קדימה, קרא לו לנטוש וצעק בשמו תוך שהמטוס מאבד גובה במהירות אך אז הבחין כי מאיר איננו בין החיים. מאחר ואין כסא מפלט ב"צוקית" התאמץ אבי בשניות שנותרו להתיר את חגורתו והספיק לקפוץ מהמטוס הנופל תוך פתיחת המצנח. ה"צוקית" התרסק לתוך מטע האבוקדו של קיבוץ גבעת ברנר. מאיר זייטל נהרג * ואילו אבי נחלץ בנס. בשל הגובה הנמוך שלא אפשר למצנח לפעול את פעולתו ולבלום כראוי, נחבל ברגליו.

"אותו לילה גורלי לאחר שהיינו עדים למחזה הנורא - של מטוס מסתחרר באוויר ומתדרדר אלי האדמה מבלי שנוכל להושיע, ניסינו לנחש מי היה במטוס", תיאר יגאל רץ, אחד החניכים בקורס, "ואחר כך, משידענו את מי איבדנו, אי אפשר היה להאמין שדווקא מאיר, בחור קר-רוח ובוטה, זה שמעולם לא היו לו ספקות ביחס לכוחו וכושרו, ישב אותה שעה במטוס".¹⁹

17 ריאיון עם הנווט (מיל) אברהם צפדיה ב-29.7.2015 (י"ג באב תשע"ה).

18 ריאיונות עם מרים ארזי, "אמו המאמצת" בקיבוץ גבעת חיים, ועם אחותו היחידה של מאיר, אילה (זייטל) כפיר (שבעצמה הייתה 'ילדת חוץ' בקיבוץ פלמחים), 30.7.2015 (י"ד באב תשע"ה).

19 מתוך אתר הקיבוץ גבעת חיים איחוד.

מאיר זייטל נולד ב-12.12.1943 (ט"ו בכסלו תש"ד) בחיפה, ממנה העתיקו הוריו את מגוריהם לחולון. אביו זלמן, שהיה שייך לכוח השומרים באזורי הספר ב-1948 (תש"ח), נפצע בשובו ממשמרת והתמודד בשנים שלאחר מכן עם הפציעה. מאמציו לקבל קצבה שתסייע לו במימון הטיפולים הרפואיים הקבועים להם נזקק עלו בתוהו, בריאותו הידרדרה והוא נפטר בטרם עת.

גם לאחר מותו לא הוכר כחלל צה"ל. האם טובה השתדלה לפרנס את בנה ובתה משכר עבודתה כשייעת בגן ילדים, אך בשל המצב העגום נענתה להצעת התנועה הקיבוצית ושלחה את הבן מאיר לחיות כ"ילד חוץ" בגבעת חיים איחוד. מאיר למד שם בכיתות ז-ז, והיה לאחד מהחבורה (מחזור ח) הוא אהב את המרחבים, האווירה והערכים והתקבל ל"חברות" בסיימו תיכון. בעבודתו המשיקית היה נהג סרקטור. עם ארבעה מבני מחזורו יצא למבדקי טיס והיה היחיד שעבר הלאה ונהנה מכל רגע בקורס הטיס עד לתאונה המצערת. אמו, שידעה עד מה יקר היה בעיניו הקיבוץ, ועל חיבורו האמיץ להויות המקום, נעטרה לבקשת החברים ומאיר הובא למנוחת עולמים בבית הקברות בגבעת חיים איחוד.¹⁸

"ידיעות אחרונות", 9.4.1967 (כ"ח באדר ב תשכ"ז)

תאריך	שם	סוג	כמות		ערך
			מספר	משקל	
12/11/64	אבי	70	70	70	
12/11/64	אבי	80	80	80	
12/11/64	אבי	80	80	80	
12/11/64	אבי	48	48	48	
12/11/64	אבי	50	50	50	
12/11/64	אבי	49	49	49	
12/11/64	אבי	30	30	30	
12/11/64	אבי	54	54	54	
12/11/64	אבי	48	48	48	
12/11/64	אבי	45	45	45	
12/11/64	אבי	54	54	54	
12/11/64	אבי	45	45	45	
12/11/64	אבי	54	54	54	
12/11/64	אבי	78	78	78	
12/11/64	אבי	18	18	18	
12/11/64	אבי	26	26	26	
12/11/64	אבי	45	45	45	
12/11/64	אבי	74	74	74	
12/11/64	אבי	46	46	46	
12/11/64	אבי	27	27	27	

חברי גבעת ברנר תיארו כי בלילה ההוא "נשמעה שריקה רועמת מעל הקיבוץ ואחריה 'בום!' כמה דקות לאחר מכן נקש הטייס אבי, שצנח לתוך 'הבור' שנחפר לבריכת השחיה, על דלת משפחת חנה ויונתן שטראוס, סיפר על שאירע ובקש לצלצל לבסיסו בתל נוף. תוך דקות נמלא הקיבוץ קולות סירנות של כבאיות ומכוניות צבא. שעה לאחר מכן הואר כל אזור המשק בנורי תאורה וזרקורי חיפוש. לאחר עוד שעה גילו מכבי האש של גבעת ברנר, 'בנש' ובנו מיכאל, את ה'פוגה' המעשנת בתוך מטע האבוקדו הקטן שליד בית הקברות. התוצאה היתה קשה - פרח הטייס, בחור מגבעת חיים נמצא ללא רוח חיים במקום. ולטר ליפמן איש המים סיפר שהמטוס צלל לתוך שיבר מים ולכן האש כבתה מהר... למחרת הגיע מנוף מתל נוף והוציא את שרידי ה'פוגה' מגיסטר' מהמטע".²⁰

בחברה הצרפתית "אייר פוגה", יצרנית המטוס, קיבלו בעצב את השמועה על האסון ונדהמו ממש לשמוע על ניצולים. לא היה לכך תקדים. בתולדות המטוסים מדגם זה, חסרי כסא המפלט, לא נרשם עד אז אירוע שבו הצליח טייס להיחלץ בחיים במקרה של התרסקות.

"בהגביהם טוס - אל יגבה לבכם, ועשו את המוטל עליכם בענווה..." נאם רמטכ"ל אותם ימים. בחיל שוחחו על סיפור היחלצותו של אבי וטפחו על שכמו. אך הוא לא עסק בזה ולא הניח למחמאות לסובב את ראשו, אלא השקיע עצמו בהפקת לקחים מהתאונה האווירית והמשיך לחנך ולהדריך את פרחי הדור הבא בשימת דגש על שיפור ומוכנות.

שָׁס אָחִי וַפְּנֵי לָאוֹר

ב-1964 (תשכ"ד) עמד אבי לפני סיום חמש שנות שירות בצה"ל. הוצגו בפניו הצעות שונות להמשך שירות וקידום מובטח, אך הוא הביט נכחו וידע כי עליו להרחיב אופקיו. בהתייעצות עם רעייתו מיכל, העזר כנגדו, בחר לצאת ללמוד הנדסת אלקטרוניקה בטכניון.

"צריך היה להיות אדם מיוחד כדי להיפרד מהכוננויות והטיסות וללכת ללמוד", הסביר לימים תא"ל רן פקר²¹, "וחוץ מזה", יוסיף על כך אלוף איתן בן אליהו, "נזהרים לא לצאת מהמסגרת - כי אם אתה מתרחק מהסביבה הקרובה של התפקידים המרכזיים אתה עלול לאט לאט לדעוך החוצה... והוא אולי אחד הראשונים שיצאו לשנים של לימודים מחוץ לחיל האוויר. ובכל זאת הוא נשאר בשורה הראשונה, ובכל זאת הוא חזר לתפקידים מרכזיים..."²²

בני הזוג לניר עברו לגור בקיבוץ לוחמי הגיטאות, שם עשתה חיל המורה הצעירה מיכל בשדה החינוך, ואבי היה מתנדב בזמנו הפנוי המועט בעבודות המשק. על כושרו המבצעי שמר אבי בהגיעו לטיסות אימונים בטייסת 117 ברמת דוד.

כך, כמחליף טייס בכוננות, נלחם אבי בקרב האווירי נגד המיגים שתקפו את הספינה בכנרת באוגוסט 1966 (אב תשכ"ו). כך בהגיעו להתאמן הוזנק ונטל חלק נכבד ב"ימו הגדול של חיל האוויר" באפריל 1967 (אדר ב תשכ"ז). וכך היה שותף מלא לניצחונם המפואר של צבא ההגנה לישראל, בחודש מאי (אייר) באותה שנה, ב"מלחמת ששת הימים".

תאריך	שם	סוג	כמות	ערך
12/11/64	אבי	46	46	46
12/11/64	אבי	27	27	27

"מלחמת ששת הימים" - דו"ח השתתפותו של אבי ביומן הטיסה האישי, וחזרה לשגרה - לימודים, הקפצות ואימונים

20 מתוך האתר "סיפורי גבעת ברנר".

21 גיא רימון, ביטאון חיל האוויר, מס' 66, דצמבר 1988.

22 איתן בן אליהו, מפקד חיל האוויר ה-13 (הציטוט נלקט מסרטו של גלעד טוקטלי, "אבי לניר - הקרב האחרון", 2005).

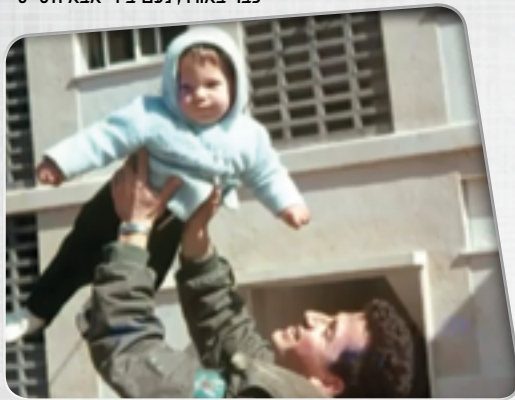

על כנפי הנסך

לאחר המלחמה כתבה נעמי שמר שיר הולם את גבורתם ותעוזתם של טייסי חיל האוויר הישראלי:

על כנפי הנסך רכובים אבירי הרוח בעבים העזים והטובים כבני-רשף יגביהו עוף	הסלם רגליו באדמה אך ראשו בשמי המלחמה סס אחי אל מול חמה כבני-רשף יגביהו עוף
ובתוך שמים נקיים זוהרים שבעת הרוקיעים ואנחנו ממריאים מגולן ועד ועד ים-סוף	הוא חולף כלהב-החרמש הוא כחץ שלוח ולוחש הוא כותב מכתב של אש מגולן ועד ועד ים-סוף
נס הים ושוב אחרון והנקה - הנקה סס אחי ופניו לאור ודגלו על אהבה	נס הים ושוב אחרון והנקה - הנקה סס אחי ופניו לאור ודגלו על אהבה

נכר באוויר, נעם בידי אבא הטייס

אנשיו שבאזור כראמה, יפגין נוכחות צה"ל בשטח ויסוג לפי פקודה²⁵. התקווה לבער את קני המחבלים ולהרתיעם לא הושגה ולצבא העברי נספרו 33 חללים ו-161 פצועים. אבי נמנה עם הטייסים שהוקפצו לסייע לכוחות התקיפה והחילוץ.

ב-1969 (תשכ"ט) סיים אבי בהצלחה את פרק לימודיו והתמנה לסגן מפקד טייסת "סופר מיסטרס" 105 בבסיס חצור. את האווירה הטובה שיצר סביבו תיאר מפקד הטייסת עודד שגיא: "אבי הגיע לטייסת שלי בעיצומה של מלחמת-ההתשה והביא עימו משב-רוח מרענן... לא רק ביוזמה, אלא גם בהכנסת רוח חיובית באנשים ובטייסת. הידע הטכני שלו, מחד גיסא, ורמת-הטיסה שלו, מאידך גיסא, הציבו אותו כטייס מהשורה הראשונה"²⁶.

אבי, נאה דורש נאה מקיים, המשיך ללא לאות בגיחות מבצעיות עם טייסיו. באחת מהן דלק אחרי משאית מצרית עמוסת ציוד צבאי מסוכן שניסתה לחמוק מהכוונות. אבי הנמיך טוס, סגר עליה מקרוב וחסל את עתידה ההרסני. בשל התפוצצות התחמושת שבמשאית חזר לבסיס במטוס מנוקב כולו. הוא קרא לעודד שגיא להיכנס לדת²⁷ ואמר לו "אני נמצא פה בנס". "היושר והכנות שלו היו משהו ייחודי²⁸ בהביר שגיא.

בתום תפקידו התמנה אבי לראש מדור אימונים אוויריים במחלקת הדרכה. "טייס זה אינו מן אדם עליון, אלא אחד מן היישוב", אמר למראיין כשלוש שנים קודם לכן, וכך התנהל ביום-יום. סמכותו נבעה מעצם אישיותו האחראית והאכפתית. "הוא היה אדם כה רגיש", תיאר חברו הוותיק הפרופסור יורם בייט, "עד שהיה מצליח לאבחן בעיה מטרידה, דרך העיניים של בן-שיחו. יכול היה להתרגש מפציעה של חיילת בטייסת או מסיפור אישי של מכונאי, ומצד שני ידע להיות מפקד סמכותי"²⁹.

האב המאושר אבי עם הבת נורית

מיכל, אבי ונעם לניר

25 פקודת המבצע מתוך "מערכות" גיליון 292-293, אפריל 1984 (ניסן תשמ"ד), מאמרו של סא"ל בני מם.
26 ביטאון חיל האוויר, שם.
27 דת"ק - דיר תת קרקעי", מבנה עשוי בטון מזויין המשמש לחניית המטוס.
28 ביטאון חיל האוויר, שם.
29 שם.

את הסיבה למלחמה, תפקידו המכריע של החיל ואת השלכותיה הברוכות, סיכם בתמציתיות הרצל בודינגר²³, אחד מטייסי הקרב שנטלו בה חלק: "במלחמת ששת הימים, נאלץ צבא ההגנה לישראל להלחם נגד צבאות מצרים, סוריה, ירדן ועיראק. מנהיגי הקואליציה של המדינות הללו הכריזו, בשבועות שקדמו למלחמה, על כוונתם לחסל את 'האויב הציוני'. איום, אשר גרם לדאגה רבה בקרב כל שכבות העם בארץ. מול חשש כבד לעצם קיומה, נאלצה מדינת ישראל להכריז על גיוס כללי ולצאת למלחמה, שבה הוטלה על חיל האוויר המשימה להסיר את איום מפציצי האויב על תושבי המדינה, ולהשיג עליונות אווירית מעל לשדה המערכה. ביום שני ה-5.6.67 בשעה 07:45, עם פתיחת המלחמה, תקפו מטוסי חיל האוויר, במסגרת מבצע 'מוקד', שדות תעופה של מדינות העימות, והצליחו במהלך שלוש שעות לקרקע ולהשמיד את חיילות האוויר שלהן. מבצע מוצלח וחסר תקדים זה של חיל האוויר, איפשר בהמשכו את הפניית מטוסי הקרב של החיל לסיוע התקפי מאסיבי לכוחות היבשה, אשר במהלכו הושמדו מאות כלי שריון וארטילריה של האויב בכל החזיתות. ההשגים, היוצאים מן הכלל, של לוחמי צוות האוויר של החיל, בהשגת עליונות אווירית בתחילת המלחמה, והסיוע המעולה לכוחות היבשה שניתן על ידם בהמשך, היוו גורם כבד משקל ביכולתו של צה"ל לגבור על כוחות האויב העדיפים, להכריעם תוך ששה ימים בלבד, ולהוביל לנצחון היסטורי ולשחרור ירושלים."*

במוצאי השבת של תום המלחמה התקשר יצחק ('אנטק') צוקרמן, מכרו של אבי מקיבוץ לוחמי הגיטאות, לאבי ואמר: "כמה שאני מקנא בכם... אני מקנא בך". תמה אבי: "מה יש לך לקנא בי?" ו'אנטק' פצח פיו במונולוג לא קצר על ההישג, על הגבורה ועל הניצחון. חזר אבי ושאל: "אתה 'אנטק' צוקרמן מגטו ורשה, ממנהיגי המרד והגבורה שם... אתה מקנא?!" ו'אנטק' הנרגש ענה: "...אבל... אנחנו נלחמנו שם בתעלות הביוב ואתם - בשמים, היו לכם שמים פתוחים..."

כארבעה חודשים לפני המלחמה, ביום שבת 18.2.1967 (ח' באדר א תשכ"ז), נולד למיכל ואבי בנם בכורם נעם. כעת היו לאבא ולאמא צעירים ודרכם הייחודית, הערכית והמעשית באה לידי ביטוי גם בתחום ההורות.

במבצע "כראמה"²⁴ חצו כוחות מחטיבות השריון, הצנחנים והבקעה את הירדן מזרחה ותכננו כי בעזרת חיל ההנדסה ובחסות התותחנים "פיקוד המרכז ישתלט על בסיסי 'אל פתח' ועל

יום	שם	שם	שם	שם	שם	שם	שם	שם	שם
18.2.67	מיכל	נעם	אבי	אבי	אבי	אבי	אבי	אבי	אבי
19.2.67	מיכל	נעם	אבי	אבי	אבי	אבי	אבי	אבי	אבי
20.2.67	מיכל	נעם	אבי	אבי	אבי	אבי	אבי	אבי	אבי

23 הקדמת מפקד חיל האוויר ה-12 הרצל בודינגר לחוברת "דפי שחקים - חיל האוויר במלחמת ששת הימים", 1992 (תשנ"ב), הוצאת מפקדת זרוע האוויר, מחלקת פרט, ענף חינוך.

24 שמו הרשמי "מבצע תופת", התקיים ב-21.3.1968 (כ"א באדר תשכ"ח).

שער שני ודגלו עלי אהבה

"הוא היה בדיוק מה שרצינו
 ב(אלף תשע מאות) ארבעים ושמונה,
 כשתכננו את הטייסת -
בחור בריא בגופו ובנפשו.
 בעיקר בנפשו.
 בגופו, יש כל מיני זלובים...
 אבל בנפשו, שיודע מה הוא רוצה,
 יש לו כוח השפעה,
מה שקוראים לזה מנהיגות".
 סח עזר וייצמן,
 הנשיא השביעי של מדינת ישראל,
 מראשוני טייסי חיל האוויר
 והמוכר והסגוני שבמפקדיו,
**"הוא השתייך לסוג האנשים
 שהעניקו לי שקט נפשי
 כאשר היו יוצאים למשימות".**

סא"ל אבי לניר, מפקד
 טייסת 101, בשבוע
 הראשון של "מלחמת
 יום הכיפורים"

בצהרי יום שבת 18.7.1970 (י"ד בתמוז תש"ל), הופל מטוסם של רס"ן שמואל חץ והנווט רס"ן מנחם עיני מערבית לתעלת סואץ. שמואל נהרג³⁰, ומנחם נלקח בשבי. למשפחת עיני, הרעייה אסתר וילדיה, היו שכניהם, אבי ומיכל, למשענת משמעותית ולמקור של כוח ותקווה. בחול המועד סוכות 19.10.1970 (י"ט בתשרי תשל"א), ילדה מיכל את בתם נורית, והביחד של ילדי עיני ושל ילדיהם היה לחוויה מכוננת. אבי תפקד כשני אבות. "הוא אהב מאוד את הילדים והקדיש להם הרבה מעצמו. אינני מכירה הרבה אבות שהיו מעורבים כה עמוק במעשי ילדיהם", אמרה אסתר עיני לימים, "דומה היה שבזמן ששיחק עם הילדים, ירד הוא לרמתם ובמקביל העלה אותם לרמתו שלו. הדאגה שלו לקטנים, לא ידעה גבולות. כאשר נסענו פעם לטייל במצדה, התקרבה בתי לשולי המצוק. אבי זינק עליה כמו נמר. חוש האחריות שלו היה כה מפותח. התגובה שלו הייתה מהממת בעוצמתה. קשריו עם אנשים בכלל, הצטיינו תמיד בעומקם. אבי דאג להימצא 'בתוך' מערכת היחסים וכמה שיותר עמוק ויסודי. כאשר נמצא איתך, רק אתה היית קיים לגביו. כאשר היה במסיבה נתן את כולו. מכלול התכונות הבלתי רגילות שלו הפכו אותו לאדם שלא ניתן היה להישאר אדיש כלפיו".³¹

"העזים והטובים" מפילי המטוסים, מיומו הגדול של חיל האוויר, בלחיצת ידיים עם הרמטכ"ל יצחק רבין. משמאל לימין: אבנר סלפק, אבי לניר, עזרא דותן ("בבן"). מאחור, מפקד החיל מוטי הוד

30 לאחר נפילתו הועלה שמואל חץ לדרגת סא"ל. שרידי המטוס גופתו אותרו על ידי חבריו במהלך "מלחמת יום הכיפורים", וקברו נכרה בבית הקברות קרית שאול בתל-אביב.
 31 גיא רימון, ביטאון חיל האוויר מס' 67, ינואר 1989.